

DOI: 10.18832/kp201705

Historie továrny Leopolda Kašpara v Senici na Hané

History of Leopold Kašpar's Factory in Senice na Hané

Milan STAREC

Černokostelecký pivovarský archiv a muzeum, o.p.s., Českobrodská čp. 17, 281 63 Kostelec nad Černými lesy

e-mail: kvetak@pivovarkostelec.cz

Recenzovaný článek / Reviewed Paper

Starec, M., 2017: Historie továrny Leopolda Kašpara v Senici na Hané. Kvasny Prum. 63, č. 1, s. 20–23

Roku 1890 zahájil Leopold Kašpar v malé dílně v Senici na Hané výrobu mlynářských a sladovnických strojů. Po šesti letech si za obcí zbudoval velkou strojirenskou továrnu. Roku 1919 byl nucen svou továrnu prodat Mlynářské obchodní společnosti, spol. s r.o., která úspěšně podnikala v oboru až do Velké hospodářské krize. Samotná výroba mlynářských a sladovnických zařízení byla ukončena na počátku druhé světové války a od roku 1942 se dodnes v továrně úspěšně vyrábí vlečné vozy, návěsy a přívěsy.

Starec, M., 2017: History of Leopold Kašpar's Factory in Senice na Hané. Kvasny Prum. 63, No. 1, pp. 20–23

In the year 1890 started Leopold Kašpar in small workshop in Senica in district Hana for the production of mill- and malt machinery. Six years later outside of the village he has erected big machinery factory. In the year 1919 he was forced to sell this factory to the society Mlynářská obchodní společnost, spol. s r.o. (Miller's trade company Ltd), that successfully produced till Big economic crisis. The production of mill- and malt machinery was finished at the start of World War Nr. II, the manufacture of towing vehicles, trailers and semi-trailers continuous with success up to now.

Starec, M., 2017: Die Geschichte der Fabrik Leopold Kašpar in Senice auf Haná (Hanna). Kvasny Prum. 63, Nr. 1, S. 20–23

Im Jahre 1890 hat Leopold Kašpar in einer kleinen Werkstatt die Produktion der Müll- und Malzmaschinen angefangen. Nach sechs Jahren hat er sechs km von der Gemeinde entfernt eine große Maschinenfabrik erbaut. Im Jahre 1919 wurde er gezwungen, diese Fabrik der Firma Mlynářská obchodní společnost, spol. s r.o. (Müllhandelsgesellschaft GmbH) zu verkaufen, die mit Erfolg im Bereich bis die Große Wirtschaftskrise unternommen hatte. Die Produktion der Müll- und Malzmaschinen wurde am Anfang des zweiten Weltkrieges eingestellt, seit dem Jahre 1942 bis zu heute werden mit Erfolg die Abschleppfahrzeuge, Anhänger und Auflieger hergestellt.

Klíčová slova: Leopold Kašpar, maltomobil, Mlynářská obchodní společnost, Senice na Hané, sladovna, historie**Keywords:** Leopold Kašpar, maltomobil, Miller commercial enterprise, Senice na Hané, malthouse, history

1 OD MLYNÁŘSKÉHO POMOCNÍKA K TOVÁRNÍKOVI

Leopold Kašpar pocházel ze vsi Cakov u Náměště na Hané a narodil se 13. 11. 1857 v Litovli. Pracoval jako mlynářský pomocník a říkalo se mu Kašpárek podle malého vzrůstu (Bartoš et al., 1998). Po nabytí dostatečných zkušeností si dne 2. 1. 1889 Leopold Kašpar zažádal u slavného c. k. okresního hejtmantství o povolení provozování živnosti výroba pomocných strojů pro mlýny a sladovny. Výroba byla oficiálně zahájena roku 1890, což se objevovalo jako datum založení podniku na pozdějších inzerátech firmy. Dílna byla zprvu umístěna v domě čp. 172 v Senici na Hané, což byly údajně bývalé chlévy při hostinci Na Baště (Bartoš et al., 1998). Jednalo se o primitivní zámečnickou dílnu s jedním ručně poháněným soustruhem, kde někdejší mlynářský pomocník pracoval se svou manželkou. Již o tři roky později dne 24. 1. 1893 mu byla udělena výsada na stroj k odkličování sladu (Anonym, 1893). O rok později roku 1894 mu byl do dílny provizorně na jeden rok povolen parní stroj o výkonu 2 HP (= 1, 492 kW; Horse Power – koňská síla, dále jen HP) s tím, že si postaví novou továrnu. V podnikání se mu bezpochyby dařilo, v průběhu roku 1895 Leopold Kašpar vyřídil nezbytné formality, zakoupil pozemky za obcí při vlakovém nádraží a po nabytí stavebního povolení začal s výstavbou nové továrny. Od roku 1896 již byla nová továrna na parní pohyb v provozu v místech, kde ji nalzáme dodnes (ZAO, 863). Firma nesla jméno *Leopold Kašpar, c. k. privilegovaná továrna na stroje sladovny, pivovary a mlýny ve Velké Senici u Olomouce (Morava)* (obr. 1).

Dne 18. 10. 1900 si továrník Kašpar nechal zaregistrovat pod čísly 2141 a 2142 značku *Leopold Kašpar pro Továrnu na stroje ve Velké Senici na loupací stroje* (ZAO, 4984). Je s podivem že až 12 let od založení, konkrétně 23. 1. 1902, byla firma Leopolda Kašpara zapsána do obchodního rejstříku (Anonym, 1902a). Firma neustále inzerovala nabídku práce pro strojnické pomocníky, kteří se ... „měli

Obr. 1 Nejstarší známé zdobné záhlaví firemního dopisu Leopolda Kašpara (zdroj: archiv Milana Starce)

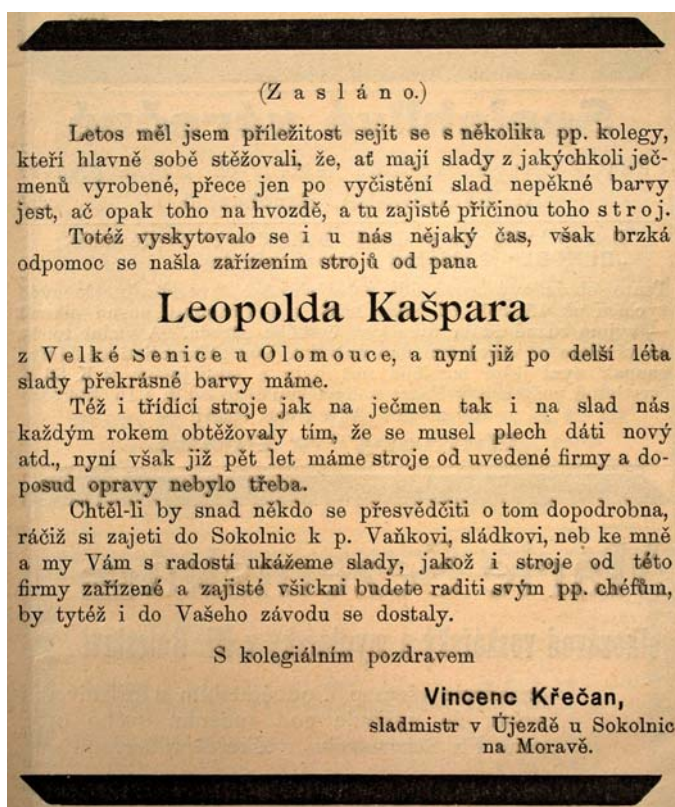
prokázati nejméně dvouletým pobytem na jednom místě, přičemž starší a ženatí zájemci měli přednost". Inzeráty se nejčastěji objevovaly v ryze českých katolických novinách *Našinec*, českém deníku *Národní politika* či později v *Lidových novinách*.

Úspěchy Leopolda Kašpara ve svém oboru potvrdila kupříkladu zlatá státní cena na mezinárodní výstavě pro užitekování lihu a kvasny průmysl v roce 1904 (Anonym, 1904). Až do vypuknutí první světové války se továrna s úspěchem dařilo prodávat své výrobky a každoročně docházelo k rozšiřování závodu. Roku 1904 to byla slévárna, o dva roky později byla vystavěna další truhlárna, kovárna, parní kotelna, administrativní a v továrně byl instalován dynamoelektrický stroj o výkonu 12 kW od firmy *Siemens-Schuckertwerke Wien* a akumulátor od firmy *Rudolf Stabenow, Praha-Žižkov*. Roku 1909 byly rozšířeny sklady na hotové stroje, sklady na modely pro slévárnu, kanceláře a záchody. Dále se roku 1911 rozšiřovala truhlárna, byla postavena nová strojovna s parním strojem o výkonu 80 HP (59,68 kW), vodárna, akumulátorovna a místnost na zhotovování a sušení mlýnských kamenů. Další soustružnická a zámečnická dílna byla postavena roku 1912 a těsně před vypuknutím první světové války byly zkolaudovány nová truhlárna, obytné domy, kotelna,

Obr. 2 Štítek ze stroje Leopolda Kašpara s označením výrobce a upozorněním na patentovou ochranu (zdroj: archiv Milana Štarce)

Obr. 3 Reference na stroje Leopolda Kašpara v Pivovarských listech v roce 1902 (Anonym, 1902b)

tovární komín, uhelna a sklady (ZAO, 863). Došlo také k výstavbě honosné vily majitele nesoucí čp. 212 s mnoha zdobnými prvky včetně vnošení 1912 (Konečný, 1930). Vila byla pojmenována Emma po bývalé sekretářce a pozdější druhé manželce Leopolda Kašpara (Bartoš et al., 1998).

Firma sice měla v názvu, že dodává také pro sladovny, pivovary a hospodářská skladiště, ale bezpochyby hlavním výrobním odvětvím bylo mlynářství. Proto také v pivovarských periodikách v předválečném období až na výjimky firma neinzerovala, ale v mlynářských periodikách ano. Leopold Kašpar si byl vědom originality, konkurenční schopnosti, funkčnosti a dobré prodejnosti svých strojů a musel si je proto nechávat patentovat (obr. 2). Na poli mlynářství to byly zejména jeho proslulé loupací stroje *Mars* a *Mars-Tripartis*¹ nebo v roce 1913 patent pro Rakousko-Uhersko *Loupací stroj na obilí s obíhajícím loupacím bubnem a v témže směru se otáčejícím loupacím válcem* (Anonym, 1913). O kvalitě a úrovni Kašparových strojů

¹ Firma Leopolda Kašpara strojně vybavila kupříkladu mlýny: Bohuňovský v Bohuňově nad Křetinkou, Chramostův v Jincích, Kahlerův v Opočně, Plicov u Zahrádky na Příbramsku, Lesný mlýn v Bernaticích nad Odrou, mlýn v Choryni, v Mýtkově u Brandýsa nad Orlicí, Odrážkův v Hvozďe u Konice, Rohův ve Velkém Rybníku u Humpolce, Svrženský ve Svržně u Domažlic, Vodičkův u Zamberka, Vospělův v Kunžaku či Žákovičský v Žákovičích u Přerova (www.vodnimlyny.cz). Signované loupáčky Leopolda Kašpara se dochovaly v několika exemplářích.

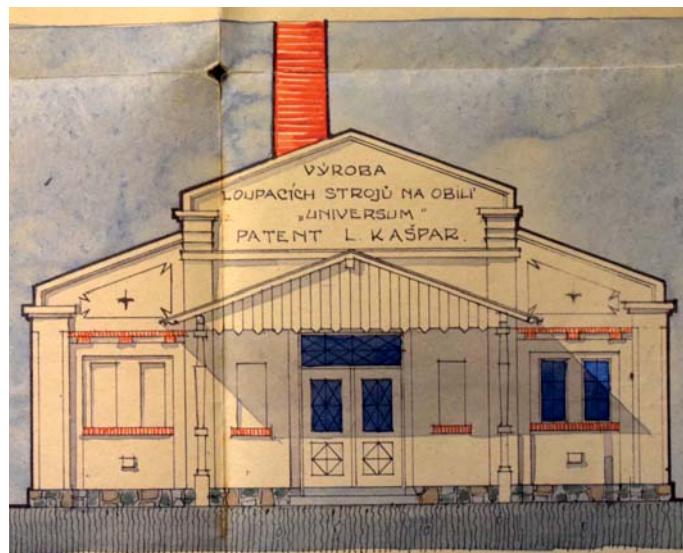
svědčí i „chvalozpěvy“ v odborném tisku, o jejichž nepodjatosti není sporu (Anonym, 1902b) (obr. 3).

Leopold Kašpar si také nechal zaregistrovat minimálně dvě ochranné známky na své výrobky, a to *Kasparia* roku 1911 a především dodnes známý a používaný název *Maltomobil*, který si vynálezce nechal zaregistrovat 14. 3. 1914 pod číslem 15 510 (ZAO, 4982). O Kašparově maltomobilu se bohužel nepodařilo dohledat žádné technologické informace, nicméně jednalo se o předchůdce slavných a dodnes používaných maltomobilů.

2 NÁSLEDKY PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLKY

První světová válka způsobila pro továrnu Leopolda Kašpara zásadní existenční problémy, ze kterých se po válce firma už nedostala. Továrník v rámci zachování provozu musel do firmy získat nezbytný kapitál pro další poválečný rozvoj, což vyústilo v prodej společnosti. 4. 7. 1919 Leopold Kašpar prodal svou strojírenskou firmu společnosti *Mlynářská obchodní společnost, spol. s r.o.* se sídlem v Praze-I, Národní třída č.p. 339, a to včetně veškerého vybavení, zásob, zákazníků, objednávek a pověstí, jak leží a stojí za úhrnnou cenu 317 515 K a 40 h. Firma byla zaprotokolována pod stávajícím názvem *Leopold Kašpar* ve znění jedině českém s dodatkem nyní *Mlynářská obchodní společnost, spol. s r.o.* Za kupujícího smlouvu podepsali jednatelé František Votruba, ředitel mlýna ve Vršovcích, a Jaroslav Karas, majitel Mlynářských novin a redaktor na Vinohradech. Účetním firmy i nadále zůstal Jaromír Dohnal a po technické stránce podniky vedli Ing. Raimund Vavřena a Ing. Benedikt Hamerský (ZAO, 741). Po reorganizaci továrny došlo k dovybavení moderními obráběcími stroji, firma zaměstnávala více než stovku dělníků z okolí a dodávala své chvalně známé vybavení mlýnů a sladoven po celé Evropě.

Na konci roku 1919 Leopold Kašpar požádal o výmaz všech svých registrovaných značek na své jméno (ZAO, 4984). Na valné hromadě konané dne 1. 7. 1920 byl jmenován třetím jednatelem společnosti JUDr. Karel Kolman, advokát v Praze-I, který společnost zastupoval v právních záležitostech. Sídlo společnosti bylo přesunuto z Prahy do Velké Senice. Firma byla zapsána do obchodního rejstříku dne 1. 10. 1920, kdy byl z firmy definitivně vymazán Leopold Kašpar (ZAO, 863). Panu Leopoldu Kašparovi byla udělena prokura k řízení firmy dne 12. 4. 1920, a posléze mu byla odejmuta s konečnou platností ke dni 28. 8. 1922 (ZAO, 741). Bezesporu došlo ke sporům mezi Leopoldem Kašparem a samotnou *Mlynářskou obchodní společností*, neboť výměrem 14 768 ze dne 1. 7. 1922 bylo Leopoldu Kašparovi uděleno stavební povolení k výstavbě nové továrny na loupací stroje obilní, truhlárny, lakovny, kanceláře, kotelny a strojovny s parním strojem o výkonu 25 HP (18,65 kW). Továrna měla stát přímo za senickým vlakovým nádražím v sousedství stávající továrny a byla psána na Emmu Kašparovou, Leopoldovu manželku, a projekt vypracoval Josef Brach (obr. 4). Započetí výstavby bylo odloženo kvůli soudním sporům a muselo dojít k nějaké formě dohody mezi Leopoldem Kašparem a Mlynářskou obchodní společností.

Obr. 4 Projekt průčelí nerealizované nové továrny pro Emmu Kašparovou (ZAO, 700)

Leopold Kašpar
 nyní: Mlynářská obchodní společnost
 továrna na stroje pro
 mlýny, sladovny a pivovary.
 Slevárna železa
 v Senici u Olomouce
 (Morava)

★

dodává

odklíčovací a polírovací stroje
 na slad, obracovače sladu „Mal-
 tomobil“, úplná čistící a třídící
 zařízení na ječmen, výtahy na
 zelený slad, jakož i úplná
 zařízení sladoven.

Rozpočty a návštěva inženýrů
 na požádání.

15

Obr. 5 Reklama na továrnu Mlynářská obchodní společnost v Pivovarském kalendáři pro rok 1925 (Fanta, 1925)

Nová továrna nebyla nikdy realizována a v následujících letech pokračujeme Leopolda Kašpara opět na vedoucích pozicích své bývalé továrny (ZAO, 700). Zřejmě kvůli nové továrně se Leopold Kašpar od počátku 20. let 20. století snažil o získání stavovského titulu in-

ženýr, což dokládá svou praxí, patenty, zkušenostmi a odborností až do 14. 2. 1924, kdy mu Ministerstvo veřejných prací výnosem č. j. 11B-384 s konečnou platností nevyhovělo z důvodu nízkého odborného vzdělání (ZAO, 17652). Leopold Kašpar se po prodeji své továrny odstěhoval ze své vily Emma v Nádražní ulici č.p. 212 do Olomouce na adresu Dvořákova 14, kde se dodnes nachází honosná vila „LADA“.

Po převzetí továrny *Mlynářskou obchodní společností* by se dala architektonická podoba areálu charakterizovat asi následovně: Hlavní patrový tovární objekt měl okenní osy dělené lizénami z režného zdiva a atiku zakončenou dvěma romantizujícími věžičkami s cimbuřím. Na strojovnu se západně napojovala slévárna s dvoupatrovou věží a kotelnou s vysokým komínem. Po roce 1923 se areál dále rozšiřoval směrem na sever (VCPD, 2016), kdy byly zbudovány nové sklady, zámečnická dílna, modelárna, vozovna a vodní reservoár, roku 1926 došlo ke zřízení kuplovný a výrobní program se tak rozšířil o důležitou slévárnu na litinu a bronz. Další stavební činnost na konci 20. let 20. století se již týkala především změny vnitřní dispozice továrny, vybourávání starších objektů a technologií náhradou za modernější (ZAO, 863). Ve sladovnickém oboru si *Mlynářská obchodní společnost* ve 20. letech 20. století nechala registrovat velké množství patentů, jako více typů hvozdových obracečů (vendrů), mobilních obracečů sladu (maltomobilů), cyklonů, odkličovacích strojů, čistíček, pulírek či leštíček na slad, třídíček a čistíček na ječmen či výtahů na zelený slad (Patenty US 1693953 A, US 1375592 A, AT109683B, AT91986B, AT83340B, AT83345B, AT75676B, AT71416B, AT52623B atd.). Továrna mimo sladovnické a mlynářské technologie či kompletní rekonstrukce a novostavby mlýnů a sladoven také vyráběla turbíny, vodní kola, vybavovala obilní skladiště či sila a další. Od převzetí firmy *Mlynářskou obchodní společností* se pravidelně začaly objevovat inzeráty v pivovarských periodikách Kvas, Pivovarské listy a v pivovarských kalendářích až do ukončení činnosti továrny. Firma mimo jiné podporovala odbornou školu mlynářskou v Břeclavi a aktivně se účastnila dění v oboru (obr. 5).

14. 8. 1926 došlo k úřední změně neformálního názvu společnosti *Leopold Kašpar*, jejímž majitelem je *Mlynářská obchodní společnost, spol. s r.o.* na *Leopold Kašpar, nyní Mlynářská obchodní společnost, spol. s r.o.* JUDr. Karel Kolman, Jaroslav Karas a František Votruba se vzdali svých jednatelských funkcí a byli nahrazeni novými jednatelem, Leopoldem Kašparem, soukromníkem v Olomouci, Ing. Benediktem Hamerským, ředitelem v Senici, a Aloisem Strejčkem, mlynářem v Českém Šternberku (ZAO, 741). Poté se jednatele firmy měnili každoročně a pouze pan Leopold Kašpar setrval v této funkci stabilně a dle obchodního rejstříku byl nahrazen až 28. 6. 1929 ve svých 71 letech, a to opět panem Františkem Votrubou, burzovním radou a majitelem mlýna v Praze XIII (ZAO, 863). Na Výstavě moderního obchodu v Brně v roce 1929 v pivovarsko-sladařské sekci obdržel Leopold Kašpar zlatou medaili za svou expozici (Anonym, 1929) (obr. 6,7,8).

Následky Velké hospodářské krize se velmi negativně projevily v hospodaření *Mlynářské obchodní společnosti*. Postupně docházelo k úbytku zakázek, propouštění zaměstnanců, útlumu výroby

LEOPOLD KAŠPAR
 NYNÍ: MLYNÁŘSKÁ OBCHODNÍ SPOLEČNOST, SPOLEČNOST S R. O.

TOVÁRNA NA STROJE PRO MLÝNY,

SLADOVNYA PIVOVARÝ. SLÉVÁRNA.

Adresa telegramů:
KAŠPAR TOVÁRNA SENICE MORAVA.

Železniční stanice:
SENICE U OLMOUCE.

SENICE NA MORAVĚ
 TELEFON ČÍSLO 1.

ÚČET POŠTOVNÍ SPOŘITELNY
ČÍSLO 34.831.

ŽIROVÝ ÚČET U AGR. BANKY
ČESKOSL. FIL. V OLMOUCI.

11. března 1924.

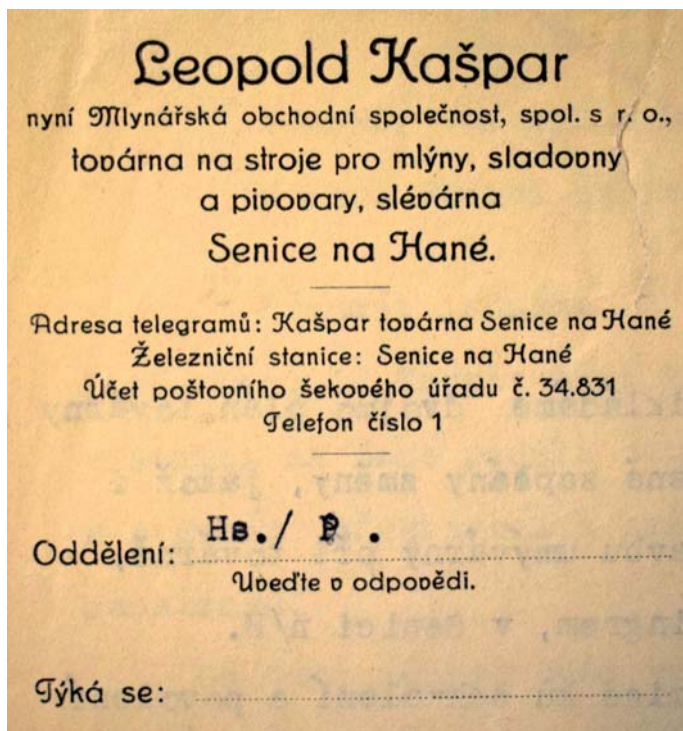
SENICE NA MORAVĚ, dne.....

Obr. 6 Záhaví firemní korespondence (zdroj: archiv Milana Starce)

Obr. 7 Záhloví firemní korespondence (ZAO, 4982)

Obr. 8 Záhloví firemní korespondence (ZAO, 863)

a nutným půjčkám. Počet dělníků před hospodářskou krizí čítal zhruba 110, v průběhu krize se snížil na zhruba 30 a roku 1937 to bylo již pouhých 11. Na jaře 1937 *Mlynářská obchodní společnost* vyhlásila vyrovnávací řízení o své jmění, avšak neúspěšně a 3. 9. 1937 byl na společnost vyhlášen konkurs (ZAO, 700). Největšími věřiteli byli JUDr. Karel Kolman, Ústřední rolnická záložna v Olomouci, Mlynářská čsl. záložna v Praze-II a dále nedoplatky na daních, mzdách, penzijním a zdravotním pojištění. Správce konkurzní podstaty Dr. Karel Robenek se snažil o zachování omezené výroby až do jara roku 1938, kdy byla výroba dočasně zastavena a stávající zaměstnanci měli začít připravovat podnik k prodeji. O dalším životě továrny na počátku druhé světové války se nedochovaly archivní prameny, nicméně asi nějaký udržovací provoz továrny fungoval, neboť dle vládního nařízení č. 268/1941 Sb.z. došlo k přejmenování firmy na *Leopold Kašpar, jetzt Handelsgesellschaft der Müller, Gesellschaft m.b.H.* (ZAO, 700).

3 OD UKONČENÍ VÝROBY SLADOVNICKÝCH STROJŮ PO SOUČASNOST

V roce 1941 došlo k dražbě a o rok později bývalou Kašparovu senickou továrnu přikoupil ke své smíchovské továrně pražský podnikatel Josef Foglar, který pod hlavičkou firmy *Foglar a spol., továrna vozů na pneumatikách a speciálních vlečných vozů na dlouhé dříví* (ZAO, 815) zcela změnil původní výrobní program a úspěšně produkoval zemědělské povyzy s gumovými pneumatikami nejenom za koně, ale i za traktory a auta. Po více než půlstoletí se tak dramaticky změnil výrobní program továrny, a tím byl položen základ nové dodnes trvající výrobní tradici. Počet zaměstnanců se zvýšil až na 170, ale v červnu 1944 Josef Foglar zemřel a firmu převzala vdova Foglarová za pomoci ředitele Ing. Karla Kuglera (Bartoš et al., 1998).

Roku 1948 došlo ke znárodnění firmy *Foglar a spol.*, do podniku byla hned 28. 2. 1948 zavedena národní správa a v říjnu došlo

k začlenění do národního podniku *Karosa Vysoké Mýto* pod hlavičkou *Karosa, n.p., závod 2 Senice na Hané*. Novým vedoucím závodu se stal Zdeněk Dobiáš a byla provedena zásadní modernizace výrobního provozu. V rámci tradičních komunistických reorganizací došlo 1. 4. 1958 dle ustanovení ministra automobilového průmyslu a zemědělských strojů č. j. 3387/58 ze dne 10. 3. 1958 k začlenění závodu do strojíren v Brandýse nad Labem jako *Brandýské strojírny a slévárny, n.p., Brandýs n. L., závod Senice na Hané* (ZAO, 129). Dle jiných zdrojů došlo k tomuto začlenění již roku 1956 (Bartoš et al., 1998), roku 1968 byl k senickému závodu přičleněn provoz Písečné v Jeseníku. Dne 1. 7. 1990 byl založen závod *PANAV Senice na Hané*, který byl 29. 3. 1991 zakácionován a v průběhu roku 1994 zprivatizován. Výrobní program zahrnoval zejména silniční přívěsy a návěsy, hlavními trhy byla především střední Evropa a podnik zaměstnával cca 350 zaměstnanců. Roku 2011 se novým majitelem společnosti stala ryze česká společnost *AML Holding, a.s.*, jedná se o jednoho z největších výrobců přívěsů a návěsů ve střední a východní Evropě a firma zaměstnává zhruba 200 lidí (Senice, 2016).

4 ZÁVĚR

Podnikavý a ryze nacionálně smýšlející Leopold Kašpar musel být výraznou osobností své doby. Jednak se jednalo o původně mlynářského pomocníka, který se bez dostatečného vzdělání vypracoval na vynálezce a významného továrníka a který si bezpochyby za svými cíli šel za každou cenu i na hraně zákona. Však se pokoušel o získání titulu inženýr ještě ve svých 65 letech, v tomto věku se také snažil o výstavbu nové továrny a ještě v dalších letech zůstal platným členem vedení továrny. Bohužel o rodině Leopolda Kašpara se podařily zjistit jen útržky. Se svou první ženou si otevřel dílnu v roce 1890, po své druhé ženě Emmě pojmenoval vilu v areálu nové továrny a jeden z jeho synů si otevřel strojírenský závod na výrobu mlynářských strojů v nedalekém Šternberku (Bartoš, 1998). Každopádně můžeme směle tvrdit, že bývalá továrna Leopolda Kašpara je jeden z mála strojírenských závodů vyrábějících sladovnické či pivovarnické technologie, který se ve své stavební podobě částečně dochoval dodnes a strojírenská výroba je v něm dokonce zachována.

LITERATURA

- Anonym, 1893: Kvas, číslo 7, 1. 4. 1893: 169.
 Anonym, 1902a: Pivovarské listy 4, 15. 2. 1902: 41.
 Anonym, 1902b: Pivovarské listy 21, 1. 11. 1902: 229.
 Anonym, 1904: Časopis pro průmysl chemický, číslo 6: 192.
 Anonym, 1913: Technický obzor, číslo 2: 10.
 Anonym, 1929: Lidové noviny, číslo 460, 12. 9. 1929: 4.
 Bartoš, J., Kovářová, S., Tymonová, M., 1998: Paměti obce Senice na Hané. Olomouc. ISBN 80-85-973-367.
 Fanta, K. J., 1925: Pivovarský kalendář 1925. Praha.
 Konečný, E. 1930: Leopold Kašpar, nyní Mlynářská obchodní společnost, Senice na Hané. Vlastivědný sborník střední a severní Moravy. IX: 39-40.
 Senice, 2016: Více jak stoletá tradice strojírenské výroby v Senici na Hané [cit. 16. 11. 2016]. Dostupné z: <http://www.panav.cz/cz/onas/historie-firmy/>
 VCPD, 2016: V014146 [cit. 16. 11. 2016]. Dostupné z: <https://registr.cvut.cz/registr/karta.php?zaznam=V014146>
 ZAO, 129: Zemský archiv Opava – pobočka Olomouc, MNV Senice na Hané (1927) 1945–1990, i.č.129, č.ev.j. 31.
 ZAO, 17652: Zemský archiv Opava – pobočka Olomouc, obchodní a živnostenská komora Olomouc, i.č. 17652.
 ZAO, 4982: Zemský archiv Opava – pobočka Olomouc, obchodní a živnostenská komora Olomouc, i.č. 4982, Sign. III.
 ZAO, 4984: Zemský archiv Opava – pobočka Olomouc, obchodní a živnostenská komora Olomouc, i.č. 4984.
 ZAO, 700: Zemský archiv Opava – pobočka Olomouc, okresní úřad Litovel (1827) 1850–1945 (1953), i.č. 700, Sign. H.
 ZAO, 741: Zemský archiv Opava – pobočka Olomouc, krajský soud Olomouc – firemní spisy, díl II., i.č. 741, Sign. JdIV280.
 ZAO, 815: Zemský archiv Opava – pobočka Olomouc, okresní úřad Litovel (1827) 1850–1945 (1953), i.č. 815, č.ev.j. 717.
 ZAO, 863: Zemský archiv Opava – pobočka Olomouc, okresní úřad Litovel (1827) 1850–1945 (1953), i.č. 863, č.ev.j. 793.